

Pismiono Kaszëbsczi Zemi

NR 20 (59)

ROK II

PUCK - REMIÒ - WEJROWÒ

22 maja 1996

Pierwsze targi turystyczne zakończone

Kaszuby '96

Od piątku 17 maja do niedzieli 19 bm., na terenach wystawienicznych gdyńskiego WTC EXPO, odbywał się I Kiermasz Turystyczny „Kaszuby '96”, który przebiegał pod hasłem „Cztery pory roku na Kaszubach”. Była to okazja do zapoznania się z wakacyjną ofertą gmin kaszubskich - Brus, Bytowa, Choczewa, Chojnic, Gdyni, Jastarni, Kościerzyny, Kartuz, Krokowej, Rumi, Somonina, Wejherowa i Władysławowa.

Prezentowana była także oferta rodzimych biur turystycznych, właścicieli pensjonatów i pól namiotowych.

Znakomity konferansjer Edmund Lewańczyk jak zawsze błyszczał poczuciem humoru zapowiadając występy kolejnych zespołów kaszubskich.

Ponadto odwiedzający kiermasz mogli zasmakować w regionalnej kuchni - furore robiły „pùlezi z zósã, a była to potrawa łącząca tradycję kaszubską z kuchnią południa Francji i Portugalii. Można było kupić interesującą książkę z naszych kaszubskich wydawnictw, a także haftowane serwety, obrusy, bluzki i wiele innych regionalnych pamiątek. Na scenie prezentowały się m. in. folklorystyczne zespoły z Bytowa, Kartuz, Kościerzyny i Stężycy. Kto chciał mógł również obejrzeć wystawę fotografii Edmunda Kamińskiego z Wejherowa.

Gdyński kiermasz, został pomyślany jako impreza mająca wypromować nasz region. Stąd do udziału w

tych swoistych targach zaproszeni zostali przedstawiciele gmin z południa Polski: Wałbrzycha, Szklarskiej Poręby, Karpacza, Jeleniej Góry i Bielsko Białej. W pierwszym dniu kiermaszu prezydent Franciszka Cegielska, podpisała umowę o współpracy gdyńskiego samorządu z władzami Karpacza. Jeden z punktów tego porozumienia dotyczy wakacyjnej wymiany dzieci i młodzieży.

Organizacja kiermaszu - odpowiadał za nią Jacek Olszewski z Wydziału Polityki Gospodarczej UM Gdyni - nie może budzić większych zastrzeżeń. Szkoda tylko, że przez pierwsze dwa dni imprezy, tak niewielu było odwiedzających WTC EXPO. Dopiero w niedzielę kiermasz zaludnił się. Ci, którzy przyszli, wzięli udział w licznych konkursach sponsorowanych przez niektórych wystawców. Jednak przed organizacją następnej tego typu imprezy, należy zastanowić się, czy ma ona iść w kierunku typowego kiermaszu, czy targów turystycznych. W Polsce tego typu targi organizowane są w Bielsko Białej i w Poznaniu. Te ostatnie mają charakter międzynarodowy. Wydaje się, że dobrze zorganizowane targi turystyczne w Gdyni mogłyby stać się okazją do rzeczywistego wypromowania Kaszub w Polsce i za granicą. Jest to przecież główny cel działań Kaszubskich Konferencji Turystycznych. Lobby to już w czwartek przekształci się w Stowarzyszenie „Turystyczne Kaszuby”. Swoje podpisy pod statutem stowarzyszenia złożył w Kartuzach burmistrzowie i wójtowie kilkunastu kaszubskich miast i gmin.

Artur Jabłoński

Stanisław Bartelik

Matince

W Twòjim sercu je miłota
co na dërch je dónò,
ùbetk i òddanié dlò nas
nasza nòbarżi kòchanò Mëmò.

W Twòjim sercu je stara
òd zaczãcégò chòwaniò
żebë më bëłë dobri
i pòtrżebny drëdżim, jak Të, Mëmò.

Bò w Twòjim sercu je dobrota
przez całé żëcé zebrónò
i ceptota dlò wszëtczych lëdzy
wcąg w Twòjich mësłach je, Mëmò.

Z leżnoscë Nënëczënëgò Dnia skłòdómë wszëtczim Mëmóm
nòbëlńieszé żëczbë - Redakcëjò.

Kaszubska ortografia wreszcie ustalona !

Problem ujednoliconej pisowni kaszubskiej towarzyszył twórcom od początku ruchu kaszubskiego. Jej podwaliny stworzył Florian Ceynowa. Olbrzymi, pozytywny wkład w rozwiązywaniu tej kwestii miał niemiecki uczony Friedrich Lorentz. Pisownią zajmował się też Aleksander Majkowski, Zrzeszńicy na czele z Aleksandrem Labudą oraz współcześni pisarze.

W 1975 roku doszło do powołania komisji, która ostatecznie miała położyć kres nie kończącym się sporom w zakresie ortografii kaszubskiej. Decyzje podjęto, jednak już niebawem się okazało, że nie usatysfakcjonowały one wszystkich głównych użytkowników języka. Mimo to do 1990 roku wszelkie publikacje w języku kaszubskim ukazywały się w tymże zapisie ortograficznym. Dopiero pojawienie się pierwszego numeru pisma „Tateżzna” bazującego na grafii stosowanej przez śp. księdza Franciszka Gruczę, oznaczało kres subordynacji względem systemu orto-

graficznego z 1975 roku. Na nowo rozgorzała dyskusja, organizowano spotkania. Szybko okazało się, że pisownię zastosowaną w „Tateżźnie” zaczęły przejmować inne środowiska. Niebawem zrobił to również tłumacz Nowego Testamentu na kaszubski, Eugeniusz Gołąbek. On też wraz z Eugeniuszem Pryczkowskim pełnili rolę rzeczników grupy orędującej za zreformowaniem istniejącego systemu w rozmowach z profesorami Edwardem Brezą oraz Jerzym Trederem, autorami opracowania „Zasady pisowni Kaszubskiej” z 1975 roku.

dok. na str. 4

CZĘ JE CZĘC

17 maja odbył się w Bytowie IV Przegląd Twórczości Kaszubskiej Dzieci i Młodzieży Rejonu Bytowskiego. Głównym organizatorem był Bytowski Oddział Zrzeszenia Kaszubsko - Pomorskiego. Koncert galowy, na którym prezentowano literaturę kaszubską, występy zespołów regionalnych i wręczano nagrody, odbył się w Miejskim Domu Kultury o godz. 16.00. Przedtem nastąpiło otwarcie wystawy „Techniki ludowe” w Muzeum Zachodnio-Kaszubskim w Bytowie.

Rada Miasta Gdańska na posiedzeniu w dniu 16 maja ustanowiła dwie nowe nagrody. Jedną z nich będzie nosić imię Mestwina ostatniego księcia Kaszub i Pomorza.

24 maja w Domu Kaszubskim w Gdańsku odbędzie się uroczystość wręczenia „Skry Ormuzdowej” i Nagrody Literackiej im. Romana Wróblewskiego. Pierwsza przyznawana jest zasłużonym animatorom na niwie organizacyjnej życia Kaszub, druga młodym utalentowanym twórcom literatury kaszubskiej. Laureatami „Skry Ormuzdowej” za rok 1995 zostali Agnieszka Cyra, Roman Klim, Edmund Lewańczyk, Jerzy Łysk, Kaszubski Zespół teatralny „Bina”. Nagrodę Wróblewskiego otrzyma Robert Żmuda - Trzebiatowski.

24 - 26 maja, do hotelu Admir w Jastrzębiej Górze, na zaproszenie Towarzystwa Miłośników Jastrzębiej Góry i burmistrza Władysława przybędą dziennikarze zainteresowani naszym regionem, by uczestniczyć w kolejnych już tego typu spotkaniach. Goście wezmą między innymi udział w uroczystości odsłonięcia odrestaurowanego obelisku upamiętniającego uratowanie przez kaszubskich rybaków króla polskiego Zygmunta III Wazę, którego okręt rozbił się podczas sztormu. Obelisk wzniesiony jeszcze przed ostatnią wojną światową został zniszczony przez hitlerowskiego okupanta. Wieńczący go orzeł z brązu powróci na swoje miejsce dopiero teraz.

13 maja zmarł nagle, na zawał serca, **Kazimierz Bańczyk** z Żukowa. Śmierć dosięgła go aż w Szczecinie. Miał zaledwie 50 lat. Był zasłużonym działaczem Zrzeszenia Kaszubsko - Pomorskiego. Przez wiele lat był członkiem zarządu żukowskiego partu. W latach 1986-1992 piastował funkcję prezesa. Piastował także funkcję radnego Miasta i Gminy Żukowo minionej kadencji. W jego osobie straciliśmy niezwykle miłego i uczynnego przyjaciela.

Gôdómë pò kaszëbskù VI

Lekcëjô XVI

Mariczka. Mòsz të Bernadkò abò wszëtkò wżatë ze sobą - żebë të czegò nie zabòcza?

Bernadka. Mëszlã jo, kò jô sã wczora wnetka całi dzén pakòwa. Tej jô doch przez ten tidzén jakòs wëtrzi miã.

Jank. Ale pewno. Czej jô jachòł niłoni téż w taką rëzã, tej jô le nòwëzi gòdzënë sã rëchtowòł. Pròwdã, że wszëtczégò jô nie wżãł, ale nòwòżniészë: përnã òbleczënkù, jaczé kùrpë, szlorë, rãcznik i miedło - jô miòł.

Stasz. Jô téż sã nie lubiã długò pakòwac, ale të wiész, dzëwczãta mùszã co wicy ze sobą wżac jak chłopi. Kò perfim, szminkã, a përnã jaczegò wiksù - to wszëtkò mùszë bëc.

B. Le so gadòjta. Wa wiéta, że jô nijak nie stojã ò to, chòcë pewno, że kask móm ze sobą. Kò przez całi tidzén człowiek brëkùje wiele rzeczy.

M. A të Staszku nie jedziesz razã z Bernadką, chòcë do towarzëstwa?

S. Jô ni mògã, móm terò wiele ùczbë przed latowã sesją. Ale móm nòdzejã, że Bernadka mdze mia dobré towarzëstwò, kò w kùńcu jedze do brata i jegò familie.

J. Jak to sã stało, że të mòsz jãz w górach swòjégò bracyńã. Bëło mù

tu lëchò na Kaszëbach, czë co?

B. Dze tam, òn dërch mëśli przinë nazòd. Ale wiész, jegò białka je tam stąd, a òna znòwù wòli bëc wëstrzód swòjich.

J. Jô to wiedno gòdóm, lepi wżac so do pòrë kògòs ze swòji rodny zemi. Kaszëbë sã taczë snòżë, tej jak tu òd nieh bë mòg ùceć. Të bë chca jic dze prëcz w jiné stronë Pòlszczi z jaczim Góralã abò Szlãzakã?

M. Cëż të mie tu gòdòsz. Mie tu je dobrze z tobã, a czejbë jô chca òbez drzec jaczé jiné dzële kraju, kò tëj sã wëbierzemë róż w rëzã i bądze.

S. Twój ban ju nadjëżdżò. Jô weznã nen róbzak i pòdóm cë gò, jak të wlëzesz bëne.

M. Në, tej żebë cë tam szło jak nòlepi. Do ùdzrzeniò.

J. Jo, i chùtkò przëjeżdżòj nazòd. Të jes nama na Kaszëbach barzi pòtrzëbnò jak tam.

B. Òbòczita le. Tak jak jô chùtkò sã zdecydowa tam jachac, tak jô flot przëjadã nazòd. Do ùdzrzeniò za tidzén.

Eugeniusz Prëczkòwsczi

Eugeniusz Gòłqbk

Powyższa lekcja została wyemitowana w ubiegłą niedzielę 19 maja, w magazynie kaszubskim „Rodnò Zemia”

Stanisław Bartelik

Grzybobranie

Droga do szkoły wiodła przez pola i iglasty las, w którym jesienią rosło mnóstwo grzybów, najwięcej maślaków.

Dzieci wracające ze szkoły często zbierały te grzyby.

- Franek, pòj le tu, tuwò je fùl pãpków!

- Pòczekòj kask, nòprzód wëzbieróm te pepërlisczi, zarò przindã!

- Ale tu jich je. Jak më szlë donąd, tej òne bëłë taczi maliczi. Ale òne ùrosłë.

- Jo, z tegò mòła jich bądze na całi mòltëch.

- Ne, jò doch ce dërch gòdòł, że jak më jidzemë donąd, tej òne sã mòłë, a czej jesmë w szkòle òne rosnaë jak më jidzemë, tej jich je wiele i sã wiòldżë.

- Zdrzë tam, wejle, to doch je pròwdzywk!

- Gwëсно! - mëma sã ùcesz!

- A jò ce jesz nie gòdòł: dzys w szkòle Zyga znòwù wëpił tint, ale szkòlnò hala nowi ë bëło diktando.

- Zyga tak dërch pije ten tint?

- Nié, leno czasã, ale dzys òn wëpił za wiele, jãz bëł bladi.

- Pòjme ju dodóm, bò sã robi kòmùdno, mòze

bądze padało.

- Zarë, jò le jesz zazdrã pòd tã mòłą dankã, tam je grzib.

- Tam kòle ti lërchë?

- Nié, pòd tã mòłą dankã, kòle ti wiòldzi chójczy.

- Në, tej zazdrë chùtkò ë pòjmë flot do chëczë.

Do pòlnia

Do pòlnia wszëtczé dzecë bëłë jidzoné do szkòłë. Doma më òstelë sami, jò bë białka. Më chùtkò òfutrowelë chòwã i mielë jic w pòle wëbierac bülwë. Më mielë czësto zabòczoné, że ù Jaszã mielë draszowac. Czej më szlë w pòle, òn jachòł nazòd, bò òn bëł jachóny za teczka dlò swiniów. Òn nas scygnął ë më mùszelë jachac z nim nazòd.

Czej më draszowelë, dzecë przëszlë ze szkòłë dodóm. Knòpi òmëlëcã wlezlë do chëczë i w dóm wpùscëlë trusa. Sławina przëszła do nas. Jak më stanãłë, òna gòda, że ze szkòlnã òni bëłë jidzoné do jezora. Tam òni plotlë sobie z sycënë òbucë i jedlë kalmùs. Òna mia mòkré strëfle, bò wlażła w plëtã. Białka wżã jã dodóm ë przezebłòkła. Më téż szlë òd razë na pòlnie.

Ò przëpòlnie më delë chòwie, a trzë wiertle drëdżi, szlë nareszce do tëch bülw.

Domòcé gòdczi

- Mëma, mòze bë mëma mie ùwiãzła nowã jakã, terë w zëmie je kask czasu.

- Ale jò jesz ni móm ùprzãdlë dosc wełnë.

- Jô mëmie pòmògã.

- Jo, to bë bëło chùtëzi. Bądzemë przãdlë na miònczi.

- Ale sëkała jò bądã sama.

- Në jo, a jò ce ùhëklëjã czòpkã.

- Lepi mëma mie wëhëklëje serwëtã, a czòpkã ùwiãze.

- Të doch téż mòsz hëczel, tej sobie wëhëkluj co chëesz.

- Jò ni móm doma dosc nitków.

- Biój do karczmi i kùp sobie jaczé ce sã bądã widzałë. Kùp òd razu młòdze, bò më mùszimë wtro ùpiec chleba.

- Bądã mògła ùpiec sobie kùklã?

- Ale jo, le terë ju biój, le nie zabòcz ò tich młòdzach. Jô tim czasã pùdã wënekac krowë na pòle, w ten kòlinë za radelã, bò klëwer je mòkri.

- A mòkri kòlinë òne mògã żréc?

- Jo, pò tim jim nick nie bądze.

Rola prasy na Kaszubach - Kaszëbë w mass-mediach 1996 (obszerne fragmenty referatu wygłoszonego na konferencji w Wejherowie w dniu 19 kwietnia br.)

Uświadamiać będąc świadomym

Znakomita większość uczestników dzisiejszego spotkania reprezentuje gazety ukazujące się na Kaszubach. Mówiąc zatem odrębnie o większości tytułów trzeba mieć świadomość odpowiedzialności za każde wypowiedziane słowo weryfikowane przez - bądź co bądź - osoby, które mają znaczący wpływ na kształtowanie opinii publicznej regionu. Dlatego w tym referacie zajmuję się wyłącznie stosunkiem poszczególnych redakcji do treści kaszubskich niesionych przez pismo. W pojęciu „treści kaszubskie” zawieram nie tylko teksty pisane po kaszubsku, ale również polskojęzyczne artykuły traktujące o kaszubszczyźnie, a więc języku, edukacji regionalnej, zwyczajach, kulturze kaszubskiej itp. Ewentualna ocena niektórych pism nie dotyczy ich poziomu merytorycznego w zakresie informacji, czy na przykład obiektywnego arbitra lokalnych konfliktów. Nie znaczy to jednak, żebym w ten sposób miał się uchylać od kontrowersyjnych sformułowań. Wprost przeciwnie. I im więcej stwierdzeń zostanie w dzisiejszej dyskusji podjętych, tym pełniej będą spełnione moje zamierzenia.

Niejednokrotnie pisano o fenomenie prasy na Kaszubach. Trudno określić jaki jest procent liczebności tytułów w stosunku do liczby mieszkańców Kaszub w porównaniu ze średnią krajową. Wiemy jednak na pewno, że jest on bardzo wysoki. Wiele kaszubskich gmin ma swój miesięcznik (niekiedy dwutygodnik), nie licząc pism kolportowanych w granicach dawnych powiatów czy dzienników wydawanych w miastach wojewódzkich. Takiej wielkości gazet może nam pozazdrościć wiele innych regionów Polski.

Przyczyny powstawania nowych pism są bardzo zróżnicowane. Najprościej rzecz, rodzą się po to, by być źródłem potrzebnej informacji dla społeczeństwa. Nie mam jednak żadnej pewności czy naturalny głód wiadomości lokalnych jest najczęstszym powodem powoływania gazet. Myślę, że tak było przez pierwsze lata po zmianie ustroju w Polsce. Obecnie, nowe pisma tworzone są najczęściej jako alternatywa dla wcześniej istniejących. W efekcie tworzy się bezsprzecznie potrzebna konkurencja. Ostatecznie, i tak czytelnicy decydują o słuszności objętej linii danego pisma.

Niestety, jak dotychczas, nie powstała samoistna gazeta reprezentująca interesy orędowników utrzymania etnicznej tożsamości Kaszubów. Kilka lat temu była próba w postaci „Tatczëzny”, na Głodnicy wydawano biuletyn „Vzënjik”, czy w Wejherowie trzecią mutację „Zrzeszë Kaszëbsczë”. Żadna z tych inicjatyw nie została podtrzymana. Obecnie taki charakter ma „Norda”, która jest zaledwie dodatkiem do „Gońca Rumskiego” i „Echa Ziemi Puckiej”. [...]

Na pierwszych mass-mediach Izabella Trojanowska naklaniała do pisania po kaszubsku, by w ten sposób przyzwyczajać do czytania w tym języku. Od tamtego czasu niewiele się zmieniło w tej materii. Pisma, które już wówczas publikowały teksty kaszubskie czynią to nadal. Trudno stwierdzić, czy ktokolwiek podjął tamten apel. [...]

Wanymi nośnikami treści kaszubskich w prasowym medium na Kaszubach są: „Pomerania”, „Pismo Ziemi Kaszubskiej Norda”, „Gazeta Kartuska”, „Lesôk”, „Kurier Bytowski”, „Gryf Kościerski”, „Nasz Tygodnik - Kartuz”. Ale nie tylko te. Nie wymieniałem na przykład „Wiadomości Sierakowickich” - miesięcznika gminnego. Za każdym razem przeglądam je bardzo dokładnie i z dużą satysfakcją, gdyż jest tam dużo tekstów tematycznie związanych z kulturą, oświatą, historią naszego regionu. Same relacje z kaszubskich imprez organizowanych przez gminę zajmują miejsca niemałe, gdyż przyznać trzeba, że w Sierakowicach dzieje się dużo dobrego. W „Wiadomościach” brak jednak, oprócz sporadycznych listów tegorocznej laureatki „Medalu Stolema” Wandy Kiedrowskiej, tekstów po kaszubsku. Wynika to z przyjętej ideologii redakcji względem pisania w rodnej mowie. A czasami jednak warto o kaszubskich sprawach myśleć i pisać po kaszubsku.

Inny przykład. W Stężycy jest pismo „Stëżëckô Briza”. I właściwie na samym tytule można by zakończyć jego omawianie w kontekście zawartych w nim treści kaszubskich. Ciekawostką jest powstanie w tej gminie drugiego tytułu „Wieżycza”. Jest to przykład rodzenia się pisma - w bądź co bądź nie za bogatej gminie - w efekcie konfliktu władzy. „Stëżëckô Briza” w poprzedniej kadencji była tubą byłego wójta. Teraz reprezentuje interesy obecnego, a tamten założył swoje pismo, by na jego łamach bronić słuszności strategii minionego zarządzania gminą.

Warto podkreślić tu także pozytywną rolę opiniotwórczą „Szemaudczëgo” miesięcznika gminnego - Lesôk”, pisma odzwierciedlającego poczynania gminy Szemud na niwie rozwoju kaszubszczyzny. W każdym numerze znajdują się tam materiały o kaszëbiznie zarówno pisane w języku polskim, jak i kaszubskim. Wydaje się, że drobnym mankamentem - o ile w ogóle jest to mankament - może być fakt przesadnego używania terminu „lesôdzczi”, zamiast „kaszëbsczë”, pisząc na przykład o zwyczajach reprezentatywnych dla całych Kaszub, bądź wprost o języku. Jest to jednak drobniaczek nie umniejszający pozytywnego zaangażowania redaktorów „Lesôka” w rozkwit kaszubszczyzny.

Spośród tygodników obejmujących zasięgiem tereny byłych (może też przyszłych) powiatów, od początku wierna swoim założeniom jest „Gazeta Kartuska”. Nie ulega kwestii, że sprawa edukacji regionalnej, problem zachowania języka kaszubskiego, nie jest Gazecie obojętny. Dla lepszego zobrazowania można przytoczyć przykład „Głosu Kaszub”, innego kartuskiego tygodnika, w którym także bywają ciekawe artykuły o Kaszubach. Tam, parametrem ich zamieszczania nie jest jednak taki czy inny stosunek do kaszëbizny, tylko zapotrzebowanie rynku czytelniczego. Jest oczywiste, że czytelnicy z powiatu kartuskiego chętnie odbierają treści kaszubskie. Gdyby któraś z redakcji nie zdawała sobie z tego sprawy lub świadomie się temu przeciwstawiała to najprawdopodobniej podzieliłaby los nie istniejącego już „Echa Kartuz”. Różnica podejścia do tych zagadnień „Głosu Kaszub” a „Gazety Kartuskiej” polega na tym, że ten pierwszy pozwolił sobie, na przykład, na zamieszczenie w jednym z ostatnich numerów artykułu namiętnie szkalującego dokonania osób tworzących studium edukacji regionalnej w Sierakowicach, które działacze kaszubscy zgodnie przecież określają jako wspaniały krok w dziele regionalnego kształcenia. Na pewno nie postąpiłaby tak „Gazeta Kartuska”. Przypadek powyższy jest przykładem, jak niektórzy publicyści nie mający ukształtowanej świadomości (niekiedy wręcz wolą w niej trwać) w zagadnieniach ruchu regionalnego próbują wpływać na świadomość społeczeństwa. Żeby uświadamiać najpierw trzeba samemu osiąść odpowiednią wiedzę - trzeba być świadomym.

Mówiąc o regionalnej prasie trzeba też poświecić uwagę trzem konsorcjom mającym swoje tytuły na Kaszubach. W Wydawnictwie Pomorskim w Tczewie drukowany jest „Gryf Kościerski”, na którego łamach treści kaszubskie szczególnie często są prezentowane. Poza tym jest to także wspominany „Głos Kaszub”, „Kurier Wejherowski” i „Gazeta Nadmorska” z Pucka. Wydawnictwo też ma swoje tytuły na Kociewiu. Innym jest sieć „Naszego Tygodnika”. Na Kaszubach ma swoje pisma w Kościerzynie, Kartuzach, Żukowie, Rumi, Wejherowie, Lęborku i Pucku. Trzecie konsorcjum o wspólnej nazwie „Mój Tygodnik” ukazuje się w Rumi, jako „Echo Rumi”, Wejherowie („Echo Wejherowa”), Pucku („Echo Ziemi Puckiej”) i Lęborku („Echo Lęborka”). Mutacje terenowe mają po kilka stron lokalnych, reszta zawartości jest wspólna dla całej sieci. Głównym ich celem (szczególnie Naszego i Mojego Tygodnika) jest „suche” przekazywanie wszelkich

informacji, które w zależności od danej mutacji jest lepiej lub gorzej realizowane. Spośród mutacji Naszego Tygodnika - według mojego rozeznania - najwięcej pozytywnych treści kaszubskich zawiera „Nasz Tygodnik Kartuzy”. Spowodowane jest to bez wątpienia osobą redaktora naczelnego, byłego prezesa Klubu Studentów Kaszubów „Pomerania”, Mariusza Szmidki. W przypadku Mojego Tygodnika rzecz ma się skrajnie różnie. Na przykład, mutacja pucka na swoich łamach, a także na łamach kolportowanego wspólnie dodatku kaszubskiego „Norda” jest nośnikiem wielu wartościowych tekstów o tematyce kaszubskiej. Dla odmiany „Echo Rumi” próbuje pozyskać czytelników, szczególnie Janowa, bezpardonową wrogością do wszelkich objawów kaszubskości miasta Rumi. Warto w tym miejscu posłużyć się cytatami wybranymi z tekstu traktującego o koncercie pieśni kaszubskich, który w ubiegłym roku odbył się w Janowie. Cytuję: „Miałem wrażenie, że dochowując ściśle tradycji językowej poety (Jan Trepczyk - EP), chciano w ten sposób ukazać jego wyższość nad poetyką polską. Być może gra tu rolę kulturowy snobizm, może nawet lokalny szowinizm, jakby chciano udowodnić, iż Janowo jest nierozzerwalną częścią kaszubszczyzny...”. Inny cytat: „Polska jest jednym krajem, jednego narodu - Polaków, jednego języka - polskiego, jednej kultury - polskiej. Wszystko inne jest gwarą, ale także rozsądnikiem spójności narodowej, którego naród nie może na dłuższą metę tolerować. To zawsze prowadzi do niezgody, szowinizmu, rasizmu, do wojny, której nikt nie chce, ani na szczeblu wioski, miasta ani kraju. Dotyczy to nie tylko spraw politycznych, ale także kulturowych i religijnych.” Koniec cytatu. Jest to skrajny przypadek złego pojmowania regionalizacji lansowany przez tygodnik, z którym trudno podejmować merytoryczną dyskusję. Na szczęście nie znajduje wielu czytelników. Nie wolno nam jednak tracić świadomości, że takie skrajne zachowania - by nie rzecz groźne - istnieją w naszym społeczeństwie. [...]

Na zakończenie chciałbym powrócić do sprawy ogólnokaszubskiej gazety. Wiadomo, że tak dużego ciężaru finansowego, a także merytorycznego nie jest w stanie udźwignąć pojedyncza oficyna. I tu pragnę poddać pod rozagę możliwość osiągnięcia pożądanego celu poprzez zintegrowanie grupy wydawców, którzy wspólnie mogliby stworzyć lobby dla regionalnej gazety, zajmującej się problematyką kaszubską.

Eugeniusz Pryczkowski

Përznã szportu

Bürchacz przëjimò doma żenił!?

- A gdesz të bël, czej jem sã
swòjégò przinónégò zãca.

- Nē, pòtrafisiz të wëżëwic
rodzëznã? - pitò sã gòspòdòrz.

- Jo, òdgadëje nen - kò jò móm
dobri zòróbk.

- Le ùwazòj - gòdò Bürchacz - nas
je piãtnòsce szték lëdzy.

Józef przëchòdò sztrasã i czëje
głos - Ùwazòj bò wpadniesz pòd autòł.

Józef sã òbzérò i nikògò nie wi-
dzy, jidze dali, ale w nym mòmeńce
czëje znòwù głos:

- Jò jem twòjim Aniołã Stróżã.

Józef z nerwów òdrzek:

- Nē Franckù, pòzdrow swòjã
stòrã, żlë przinòdesz do głosu.

- Francu, wezże sã òdwróc.
Twòja stòrò do ce winkùje przez òkno
- gòdò Józef.

- Ha, òna nie winkùje, òna sã
wëdzérò - gòdò Franc.

- Nē, białeckò, nie zdrzë na mie
i nie mësłë ò mie jak ò dzëczim
zwierzù!

- Ale nie - jò le mësła ò òsle!

Spisòł Henrik Hëwelt

Nagrodzeni w konkursie im. J. Drzeżdżona

Ogłoszony w styczniu bieżącego roku ogólnopolski konkurs prozatorski imienia kaszubskiego poety i pisarza Jana Drzeżdżona, został rozstrzygnięty. 15 maja - w dzień urodzin przedwcześnie zmarłego literata - podczas gali w rumskim Hotelu Falcom, organizatorzy tego przedsięwzięcia w imieniu jury, ujawnili wyniki konkursu.

Nadesłanych zostało ponad 270 opowiadań, nowel i esejów w języku polskim i dziewięć prac w języku kaszubskim. Jury w składzie: Zbigniew Żakiewicz - pisarz, prof. Jerzy Samp - literaturoznawca, prof. Jerzy Treder - językoznawca, Stanisław Janke - pisarz i publicysta oraz Wojciech Kass - pomysłodawca konkursu, w kategorii opowiadania lub esaju w j. polskim, pierwszą nagrodę przyznało Mariuszowi Bielakowi z Malborka, drugą Cezaremu Domarusowi z Gdyni, a trzecią Janowi Grabowskiemu z Gdańska. Ponadto wyróżnieni zostali: Janusz Gryz z Malechowa w województwie koszalińskim, Augustyn Baran z Izdebek w woj. krośnieńskim, mieszkający w Szwecji Jerzy Marciniak, Jacek Koniarski z Poznania, Leszek Wołosz z Krakowa i Helena Leman z Malborka.

W kategorii kaszubskojęzycznej pierwszej nagrody nie przyznano. Drugą nagrodę otrzymali równorzędnie: Eugeniusz Pryczkowski - redaktor Magazynu Kaszubskiego „Rodnò Zemia” i naszej „Nordy” oraz Witold Bobrowski - nauczyciel i dyrektor kaszubskiej podstawówki w Głodnicy, który ukrył się pod pseudonimem Klara Meller. Trzecie miejsce jury przyznało Jaromirze Labuddzie - nauczycielce z Głodnicy. Wyróżnienie zaś otrzymał Stefan Fikus z Łęborka.

Idea konkursu zorganizowanego przez Nasz Tygodnik „Gryf Wejherowski” - reprezentowany przez jego re-

daktorkę Aleksandrę Zdrojewską oraz Muzeum Piśmiennictwa i Muzyki Kaszubsko - Pomorskiej, które z kolei reprezentował dyrektor Bogusław Breza, przyjęta była w niektórych środowiskach kaszubskich bardzo sceptycznie. Mówiło się, że konkurs, któremu patronować ma tak wielki pisarz, musi być organizowany przez poważniejsze instytucje. Niektórzy nawet nie wierzyli w powodzenie tego przedsięwzięcia. Tymczasem okazało się, że konkurs przyciągnął rekordową liczbę uczestników, co wyraźnie widać było w kategorii polskojęzycznej. Laureat pierwszej nagrody Mariusz Bielak, o którym Zbigniew Żakiewicz powiedział: „Chciałbym umieć pisać tak jak on”, nie ukrywał swojego zadowolenia z tak dużej konkurencji. Ten były student śp. Jana Drzeżdżona stwierdził również, że największym pomnikiem dla pisarza, jest nazwanie jego imieniem konkursu literackiego.

Zdaniem jury poziom nagrodzonych prac był bardzo wysoki, co dotyczyło także opowiadań w języku kaszubskim. Stanisław Janke w swoim krótkim przemówieniu w imieniu jury, wyraził radość z ilości nadesłanych prac w tej kategorii. Dziewięć opowiadań i siedmiu autorów, to nie mało - przy około 25 aktywnych twórcach kaszubskich. Poza autorami nagrodzonych prac, swoje opowiadania nadesłali także: Bogumiła Labudda, Brunon Szpica, Artur Jabłoński i autor, którego personaliów nie udało się dotychczas ustalić.

Wyrazy uznania należą się organizatorom konkursu i jego sponsorom, wśród których byli m. in.: Urząd Miasta Wejherowa, Urząd Miasta Władysławowa i Urząd Gminy Puck.

Jan Żaczek

Kaszubska ortografia...

Profesor Edward Breza (na zdjęciu) ostatecznie zgodził się na oznaczanie labializacji, zwolennicy ortografii „potatecznowej” przystali na zapisywanie „ł” (np. szedł, mógł) - to ostatecznie zdecydowało o powodzeniu obrad

Na 13 maja Komisja Oświaty działająca przy Zrzeszeniu Kaszubsko-Pomorskim zorganizowała w sali przydziałnej Domu Kaszubskiego w Gdańsku kolejne posiedzenie zaangażowanego w kwestii grona osób. Inicjatywę podjęła szefowa komisji, Wanda Kiedrowska. Był to bezpośredni efekt wygłoszonych referatów i dyskusji prowadzonej na drugiej konferencji „Kaszëbë w mass mediach”, która odbyła się 19 kwietnia w Wejherowie - utrzymywała inicjatorka spotkania. Podczas rozpoczęcia zasygnalizowała również, że „trzynastka” dla niej bywa szczęśliwa, dlatego wierzy w sukces niniejszych obrad.

Rzeczywiście, prognozy te się sprawdziły. Ponad trzygodzinne posiedzenie zakończyło się historycznym porozumieniem. W spotkaniu prowadzonym przez szefową komisji wspomaganą przez Kazimierza Klawitra, uczestniczyli naukowcy, literaci, dziennikarze i nauczyciele; w sumie blisko 20 osób. Szczęśliwy finał wszyscy przyjęli z dużą radością, przypieczętowaną lampką szampana.

Ostatecznie ustalono, że:

a) rezygnuje się ze znaku „j” z funkcji zmiękczacza (taką wolę E. Gołąbk i E. Pryczkowski wyrazili już rok wcześniej);

b) równouprawnione są zapisy dyftongowych „o” i „u” poprzez „ò” i „ù”, np.: òkò, ùchò oraz równoznacznie oko, ucho. W druku zaleca się zaznaczanie labializacji (dyftongów);

c) wprowadza się znak „ã” na oznaczenie nosowego a odpowiadające polskiemu „ę”, w słowach typu: rãka (ręka), wrãga (wręga), jãk (jęk);

d) w odmianach czasownikowych mógł, szedł, rzekł zapisuje się z końcowym „ł”, mimo że nie jest wymawiane;

e) rezygnuje się ze zmiękczonego „i” w słowach typu czedë (dawniej cziedë), jaczë (jacie), czej (ciej), dżac (dziąc), drëdzë (drëdzie).

W praktyce oznacza to, że ustalony 13 maja br. system ortograficzny jest prawie taki sam jaki stosowany jest od początku w naszym piśmie „Norda”, za wyjątkiem czwartego punktu. Od tego numeru w odmianach czasowników czasu przeszłego liczby pojedynczej dopisywać będziemy „ł”, a więc będzie „mógł”, „légł”, „piekł”, itd.

Jan Antonowicz

Norda - Pismiono Kaszëbsczi Zemi

Dodówk do Gońca Rumskiego, Echa Ziemi Puckiej

Adresa redakcji: Rumia, ul. Morska 15, tel. 712-447, w godz. 9⁰⁰ - 17⁰⁰

Redaguje karno: Eugeniusz Pryczkowski, Kazimierz Klawiter, jak też Witold Bobrowski, Bogusław Breza, Ryszard Hinc, Bernard Hinz, Artur Jabłoński
Wëdówca: Wydawnictwo „Rumina”, drëk - „Rumina”

Konkurs poetycki również rozstrzygnięty

W listopadzie ubiegłego roku informowaliśmy na naszych łamach o ogłoszonym przez redakcję miesięcznika „Pomerania” konkursie poetyckim pamięci Izabelli Trojanowskiej. Inicjatorką i sponsorką nagród jest przyjaciółka zmarłej przed rokiem dziennikarki Kirsti Maria Siraste z Finlandii. Na konkurs trzeba było nadesłać od 5 do 10 wierszy lub od 10 do 20 aforyzmów w języku kaszubskim. Utwory nie mogły być dotychczas publikowane. Udział mogli wziąć autorzy w wieku do 30-stu lat.

Na początku maja zebrało się jury pod przewodnictwem publicysty i poety kaszubskiego Stanisława Pestki. Spośród siedmiu kompletów prac najlepsze wiersze napisała utalentowana 28-letnia poetka z Kartuz **Ida Czaja**. Przed dwoma laty ukazał się jej debiutancki tomik poetycki „Mòjim mùlkã je kam”. Ida więc otrzymała niebawem nagrodę pieniężną w wysokości 500 złotych.

W najbliższych numerach „Pomeranii” ukażą się wiersze zarówno laureatki, jak i niektóre utwory innych autorów zakwalifikowane do publikacji.

(ep)